

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó-ülés 1911. évi december 16-án.

Jelen vannak: *Dr. Erődi Béla* elnöklése mellett Böngérfi János, Csorba Ferenc, Geréb József, Goldziher Ignác, Havas Gyula, Havas Irma, Hegedüs István, Kármán Jozefine, Kornis Gyula, Kovács János Lasz Samu, Málnai Mihály, Négyesy László, Radó Vilmos, Szabó Péter, Szuppán Vilmos, Wagner Alajos, Waldapfel János, Gyulai Ágost, utóbbi mint jegyző. Ezekon kívül mások is mint vendégek.

I. *Elnök* jelentvén, hogy dr. Fináczy Ernő másnemű hivatalos elfoglaltsága miatt akadályozva van az elnöklésben, megnyitja az ülést.

II. *Kármán Mór* szabad előadásban bemutatja újabban megjelent dolgozatait: «1. *Közoktatásunk multja (mint a Közoktatási Tanulmányok II. része)*. — 2. *A közoktatás egysége és a tanulmányok szervezete. Alkalmi fejtegetések.*»

Elnök a Társaság nevében megköszöni az előadónak bemutató előadását és az ülést bezárja.

XX. nagygyűlés 1912. január 20-án.

Jelen vannak: *Fináczy Ernő* elnöklete mellett Acsay Antal Alleram Gy., Alszeghy Zsolt, Badics Ferenc, Bárány Gerő, Bartoniek Géza, Bozóky Endre, Böngérfi János, Bursics Ernő, Császár Elemér, Cserép József, Dantzer József, Danilovics Kálmán, Ferenczy József, Fodor Gyula, Friml Aladár, Gyomlay Gyula, Havas Gyula, Havas Irma, Hegedüs István, Hornyánszky Gyula, Horváth Gyula, Imre Sándor, Jacobi Károly, Kelemen Ignác, Kemény Ferenc, Kerékgyártó Elek, Kornis Gyula, Kovács János, Kőrösi Sándor, Lajos Mária, Málnai Mihály, Máthé György, Morvay Győző, Mosdóssy Imre, Nagy László, Nagy Zsigmond, Pruzsinszky János, Radó Vilmos, Rombauer Emil, Roseth Arnold, Samu István, Sándor Domokos, Sebestyén Gyuláné, Siegescu József, Somogyi Géza, Spitkó Lajos, Székely György, Székely István, Szkunzevich Kornél, Szóts Gyula, Szuppán Vilmos, Szűcs István, Teveli Mihály, Thótt Rezső, Vayer J., Vári Rezső, Velledits Lajos, Vida Sándor, Waldapfel János, Weszely Ödön,

Zsámboki Gyula, Zsengeri Samu és Gyulai Ágost, utóbbi mint jegyző. Ezeken kívül igen nagy számban vendégek.

I. Dr. Fináczy Ernő elnök a nagy-gyűlést hosszabb beszéddel nyitotta meg, melynek címe: *A latin nyelv tanításáról.* (E megnyitó beszéd a Magyar Pædagogia januári füzetének élén olvasható.)

A Társaság nagy érdeklődéssel és figyelemmel hallgatta az elnök fejtegetéseit s végül egyetértésének jeléül lelkesen megöklenezte s megtapsolta. Elnök kiegészítésképen bejelentette, hogy a latin nyelv tanításának újabb fölvirágoztatására a Közoktatási Tanács kebelében nagyobb szakbizottságot fog alakítani s a Tanács filológus tagjain kívül más tanárokat is fel fog kérni, hogy abban a bizottságban közreműködjenek.

II. Elnök jelentette, hogy a Társaság október havi határozata alapján részvétiratot intézett a Társaság elhunyt alelnökének, Sebestyén Gyulának özvegyéhez, melyet az özvegy az elnökhöz intézett meleghangú levélben köszönt meg. Elnök fölhívására Gyulai Ágost titkár fölolvasta özv. Sebestyén Gyuláné köszönő iratát.

III. Elnök jelentette, hogy Trájtler Károly, a Társaságnak alapításától kezdve 20 éven át jegyzője, a tanítói pályáról való visszavonulása alkalmával lemondott jegyzői tisztéről. Indítványozta, intézzen a Társaság búcsúzó és köszönőiratot a távozó jegyzőhöz.

A Társaság tudomásul vette az elnöki jelentést s elhatározta, hogy Trájtler Károlyhoz köszönőlevelet intéz.

IV. Dr. Gyulai Ágost titkár felolvasta a Társaság lefolyt évi munkásságáról szóló titkári jelentését:

Tisztelt Társaság!

Ha társasági életünk XX. esztendejének számadójaként e helyről fölszólalva, eddigi szokásomhoz híven egy-két pillantást vetek Társaságunk keretein túl a magyar pedagógiai életnek azon elmúlt évi mozgalmaira is, melyekben *mint Társaságnak:* nekünk részünk nem volt, azt senki tőlem rossz néven ne vegye, sőt próbálja meg jóindulatúan magáévá tenni az ebben a szokásomban rejlő mélyebb értelmet; hiszen épen az a célja ennek, hogy évről-évre kiélezzze Társaságunk hivatásáról s a magyar tudományos pedagógiai életben elfoglalandó helyzetéről való fölfogásomat, mely szerint nem szabad megelégednünk avval, hogy egyszerűen egy folyóiratkiadó s fölolvásokat rendező, egynémely pedagógiai eszméket népszerűsítő, másokat újra fölmelegítő egyesület legyünk, — azt a fölfogásomat, mely szerint arra kell törekednünk, hogy a Társaságunkban egyesült különféle fő- és segítőerőkkel fölfegyverkezve élesen látó, elfogulatlan és tudományos őrszemként figyeljük a létrejött, létrejövő és létrejövendő pedagógiai eseményeket. Úgy vélem, e fölfogástól a

legmostohabb körülmények között sem szabad tágítanunk, ha e Társaságnak mai szervezete szerint való létjogát kétségbevonatni nem akarjuk. Tudós társaságoknak hamarabb kell elérniök érett korukat, mint amennyi idő alatt az egyének számára lehetséges, ellenkező esetben megérdemlik a jótékony enyészetet; s két decennium leforgása valóban elég arra, hogy valamely tudományos egyesület kimutassa létjogát, véglegesen megállapítsa hivatását s elfoglalja a hivatásánál fogva őt megillető helyet. E szempontból tekintve a dolgokat, ha egyáltalában valamely tudós társaság nem hanyagolhatja el azt, hogy figyelemmel kísérje az ő tárgykörében történő mozgalmait és haladását, mindenesetre első sorban áll ez a tétel a mi Társaságunkra, melynek minden szakszerű gondolata — még az is, mely a multtal foglalkozik — csak a jövőre irányuló érvényénél fogva fogadható el jogosultnak.

Ezektől a gondolatoktól vezérelve tartanám szükségesnek, hogy Társaságunk, a mozgalmak fölött állva, azokban közvetlenül részt nem véve is, esztendőnkint egységes képben összefoglalja, teljesen objektíve értékelje és magas szempontú tudós kritikával kíséresse egy-egy előző év összes pedagógiai mozgalmait és jelenségeit. Ezen gondolat kivitelének gyöngé csírájaként bátorodom — bizonyára sokkal hivatottabbak helyett — évenként ez alkalommal én magam egy-egy futó pillantást vetni arra, minő nevezetesebb jelenségek tűntek föl a magyar pedagógiai élet terén, melyekre figyelni érdemes, melyeknek Társaságunk eddigi gondolataival létező vagy nem létező kapcsolatából a magunk munkásságára nézve is okulást meríthetünk.

Míg az előző évek magyar tanügyi eseményei inkább a középiskolai s az elemi iskolai oktatásnak hol egész rendszerét, hol nevezetesebb kérdéseit állították a pedagógiai érdeklődés előterébe, az elmúlt esztendőben az oktatásügynek két olyan területére helyeződött át az állami és társadalmi akció súlypontja, melyeknek pedagógiája világszerte is, nálunk is még legkevésbé alakult ki; mert egyiket a szaktudományok magasabb rendű művelésével való kapcsolata miatt — sajnos — csak ritkábban érintette a pedagógiai gondolkodás, a másikat pedig, mint a fejlődő művelődési élet újabb területét elméleti szempontból nem igen világította meg a pedagógiai gondolkodás leghalványabb sugára sem. Az immár nemzeti szükségletet alkotó új főiskolák és egyetemek kérdése egyrészt, a szabadoktatás szervezése másrészt, ezek azok a témák, melyek a hazai pedagógiai érdeklődést az elmúlt évben dominálták, nagyrészt a magyar kormány azon elhatározásainál fogva, melyekre ez a két új magyar egyetem fölállítását célzó törvényjavaslattal és a szabadoktatási tanács felállításával helyezkedett. Ezek a legújabb keletű, nagyfontosságú elhatározások

azonban egyúttal élesvilágítású reflektorként hirtelen reáirányítják a figyelmet arra, hogy a főiskolai oktatás és a szabadoktatás pedagógiája mily elhanyagolt terrenumok a magyar pedagógiai elméletben, mennyire nem párhuzamos ezeknek fejlődése a megindult állami és társadalmi akciókéval s mennyire szükséges volna, hogy ezeknek a területeknek tudományos megművelésére a legszélesebb körökben s a mi Társaságunkban is szorgalmas munka indulna meg. Nem feledjük ugyan, hogy a budapesti és kolozsvári egyetemek egy-egy tudós tanára, Társaságunk tagjai, nem is olyan régen, érintették egy-egy munkálatban, melyek egyikéhez mint Társaságnak is némi közünk van, a főiskolai pedagógia némely nevezetes kérdéseit; de semmiesetre sem mondhatjuk, hogy tudományszakunknak ezen ágazatai, legkevésbé pedig a szabadoktatásra vonatkozó, a maguk teljességében és rendszerességében tudományosan fejtegetve és kidolgozva volnának. Nem mindenképen a pedagógiai gondolkodás nemes ércének újonnan talált erei ezek; részben csak elhagyott, elhanyagolt vágásai, melyek azonban bizonyára sok értékes eszme kincsét rejtik magukban s melyeknek föltárása nemzeti tudományosságunk nem csekély haladását jelentené.

Tudományszakunknak világszerte ilyenén állása folytán tehát egyelőre még senki sem kérheti számon Társaságunktól a magyar pedagógia e két ágazatának kialakulását. Sokkal inkább fölmerülhet azonban az a gondolat, hogy kívánatos lett volna, ha annak *Az elemi népoktatás enciklopédiája* című műnek, melynek I. kötete az elmúlt esztendőben egyik nagyobb könyvkiadónknál megjelent, úgy szerkesztésére, mint kiadására Társaságunknak lett volna teljes ingerenciája. E pedagógiai lexikon, mely Társaságunk egykori alelnökének, Verédy Károlynak régebbi hasonló kísérlete után már nagyobb igénnyel lép föl, bár még mindig csak úttörő szerepet játszik e téren, mégis mindenesetre örvendetes jelenség a magyar pedagógiai irodalomban s nem maradhat el e beszámolómból, annál kevésbé, mert — ha Társaságunk befolyása nélkül is, — de részben Társaságunk egyik tagjának munkájaként jött létre.

Futó körülpillantásunk alkalmával nem kerülheti el végül figyelmünket az az érdekes problémaként kínálkozó jelenség sem, mely hasonlóképen állami akció formájában tűnik föl a magyar pedagógiai élet mozgalmáiban, a pedagógiát szakszerűen tantárgyai közé soroló egyetlen középfokú iskolafajnál, az elemi iskolai tanító- és tanítónőképzőknél, mely szerint — állami költségvetésünkben különösen hangsúlyozott módon — a pedagógiai képzésben — novumként — a pszichológiai laboratóriumoknak nagy szerepkör van biztosítva. Bár ez érdekes problémát fölvető kísérleteknek mindenekelött eredményeit kell elvárunk, úgy vélem, a kísérletek eddigi stádiumában sem volna

kárára az ügy végleges és helyes kialakulásának, ha Társaságunk tudományos érdeklődéssel kísérné e törekvések sorsát, ami annál könnyebben megtörténhetnék, minthogy e kísérletek kezdeményezőjét s eddigi fejlesztőjét szintén régi tagjai közé számítja Társaságunk.

Azonban bármennyire szívesen időzőm is a pedagógiai tervek és novumok honában, társasági életünk háttérül néhány nagyobb érdekű jelenség főbb vonásait megrajzolván, mégis el kell hagynom a kisebbrendű mozzanatok felsorolását, nehogy túlmenjek titkári jelentéseim még elfogadható határain s e gondolatébresztő jelenségek hozzánk való kapcsolatainak fölemlítése után rá kell térnem elmúlt évi életünk azon eseményeire, melyek szorosan Társaságunk kebelében mentek végbe.

Ezeknek regisztrálására térve, föladatom szokott módon fölolvadó üléseinknek, folyóiratunknak, tagviszonyaink változásának s társasági életünkben előfordult egyéb eseményeknek ismertetésére fog kiterjedni. Lehetőleg röviden végezek mindezekkel.

Üléseink száma az elmúlt esztendőben tíz volt; egy nagygyűlés, hat fölolvadó- és három elnöki ülés, melyek eléggé változatos témákat tárgyaltak. Az üléseken napirendre került tudományos előadások között egy fontos elvi jelentőségű tárgyról, az érettségi vizsgálatról szóló elnöki megnyitó, hat nagyobb, egész ülést betöltő értekezés, köztük két székfoglaló, továbbá egy emlékbeszéd és egy új pedagógiai munkákat bemutató szabadelőadás foglalkoztatta Társaságunkat.

Fölolvadó-üléseink tárgyai részletesen a következők voltak:

Január 21-én: Fináczy Ernő előadása «Az érettségi vizsgálatról».

Február 18-án: Gockler Lajos tartotta meg székfoglalóját e címen: «Az evolúció elmélete a neveléstudományban».

Március 18-án: az ülésnek tárgya *Velledits Lajos* előadása volt: «Egy fejezet a magyarországi nyelvtanítás történetéből».

Május 20-án: Székely György tartotta meg már április havára kitűzött, de akadályok miatt elmaradt előadását «Az erkölcsi oktatás antinomiáiról».

Október 21-én: Láng Mihálynak székfoglalóját hallgatta meg Társaságunk, melynek tárgya a következő volt: «Az óvónő-, tanítónő- és tanítóképzőintézetek szakiskolai jellegének lényege»; ugyanezen az ülésen *Waldapfel János* «A gyakorló főgymnasiumról» értekezett.

November 18-án: Beöthy Zsolt olvasott föl gyönyörűen megírt «Megemlékezést Sebestyén Gyuláról»; ugyanezen alkalommal *ifj. Erődi Béla* «A Főiskolai Szociális Telep pedagógiai vonatkozásai»-t ismertette.

Végül *décember 16-án Kármán Mór* mutatta be újabban meg-

jelent dolgozatait, melyeknek tárgya: «1. Közoktatásunk multja (a Közoktatási Tanulmányok II. része); 2. A közoktatás egysége és a tanulmányok szervezete. Alkalmi fejtegetések.»

Fölolvasó-üléseinket aránylag elég nagy közönség látogatta, különösen a főiskolai ifjúság köréből, kik között meghívóink sűrű szétosztásával nem is szüntünk meg a tárgyalásaink iránti érdeklődés és figyelem fölkeltésére törekedni.

Folyóiratunk az elmúlt esztendőben XX. évfolyamát fejezte be. E fordulópontnál megállhatunk egy pillanatra s méltán érdekelhet annak vizsgálata, mi a jelentősége e kiadványunknak a magyar tudományosságra nézve. Úgy érzem, nem túlbecsülése a dolgoknak, ha azt mondom, hogy a Magyar Pædagogia húsz kötetének a folyó évben munkába veendő név- és tárgymutatója nem lesz hiábavaló munka és fáradság eredménye s ha majd későbbi évek kutatója végiglapozza köteteket, tudni óhajtván, mi forrott Társaságunk szellemi kohójában annyi éven át, nem fogja folyóiratunknak szemére vethetni, hogy nem *törekedett* legalább fokozatosan mind tudományosabb nivóra. Ezen jellegének megfelelően folyóiratunk a huszadik évben is megőrizve eddigi hagyományait, változatos és körültekintő maradt tartalmában és nem csökkent tudományos értékében.

Folyóiratunk 41 ívnyi tartalma az 1911. évben 44 író-társ tollából került ki, ami egyúttal biztosította sokoldalúságát, amennyiben a pedagógiai tudománynak majdnem összes disciplinái (az általános pedagógia, a didaktika, a módszertan, a szociális pedagógia, az iskolai szerveztan, a kísérleti pedagógia, a neveléstudomány, a kapcsolatos tudományok közül a pszichologia és az ethika) ismét szóhoz jutott ebben az évfolyamban is.

Önálló tanulmányt tizenhatet közölt folyóiratunk, ezek között öt olyant, mely több közleményre terjedt; a hazai *tisztán* pedagógiai irodalom ismertetésével huszonegy nagyobb közlemény foglalkozott, ezek között egyik az 1910. évi pedagógiai programmértekezések összefoglaló ismertetését adta. Különösen becses volt az a harmincnégy nagyobb közlemény, mely a külföldi pedagógiai irodalom negyven jelesebb termékének szenzációját foglalta magában. E rovatnak nagymérvű gyarapodását az előző évekkel szemben talán nem méltatlanul véljük folyóiratunk haladása különösebb jelének, mert a könyvismertetések e csoportja szervesen illeszkedik bele a több év óta megkezdett tanulságos és hasznos külföldi rovatok sorozatába. Folyóiratunk ez utóbbi programpontjának állott szolgálatában az a nyolc közlemény is, mely «Külföldi szemle» cím alatt sok becses külföldi pedagógiai aktualitást, mintegy negyven témát beszélt meg áttekinthetően s eléggé beható részletezéssel, továbbá az a kétszázöt közlemény, mely

harminchét nagyobb külföldi szakközlönynek tartalmát ismertette. Itt jegyezzük meg, hogy a külföldi rovatok gazdagodásához előnyösen járulhatna még hozzá a külföldi szakirodalom jelesebb műveinek válogatott repertóriuma. Mindezekon kívül volt a Magyar Pædagiában tizennyolc önálló kisebb és öt vegyes cikk; egy terjedelmes hatodfélfvnyi közlemény pedig az 1910. évi magyar pedagógiai irodalom teljes repertóriumát adta. Folyóiratunk végül alapszabályszerűen állandó rovatot tartott fõn a Társaság hivatalos közleményei számára, melyeknek száma húsz volt.

Ami tehát a folyóirat *belső* életét, a Magyar Pædagiában változatos és szakszerű tartalmának ellátását illeti, e tekintetben a t. Társaság az elmúlt esztendőben is teljes mértékben meg lehetett elégedve folyóiratával, amit főképen annak köszönhetünk, hogy e kiadványunkat a szakavatott szerkesztõ mellett tudós elnökünk állandó és szeretettel teljes gondozásban részesítette. Kérem a t. Társaságot, hogy e fölött való örömeinek és köszönetének e jelentésem elfogadása kapcsán kifejezést adni szíveskedjék.

Társaságunk szellemi életének e rendes nyilvánulásain kívül egy régebbi programmtörödékünk beváltására törekvõ újabb lépést jelent az a kísérlet, melyet az elmúlt évben a Társaság régebbi határozatából megindítandó *Monumentu Hungariae Paedagogica* tervének megvalósítására tettünk azzal, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz jelentést és kérést intéztünk egyik legbecsesebb iskolaügyi irodalmi emlékünkhöz és kútfontkhoz, a Ratio Educationis tudományos bilinguis kiadása ügyében. Midõn ez alkalommal is hangsúlyozzuk e tervezett gyűjteménynek a nemzeti tudomány érdekeitõl követelt szükségességét és ezzel jelentõségét, teljes reményünknek és bizalmunknak adunk kifejezést, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium bizonyára méltányolni fogja Társaságunk e kérését s támogatásával lehetővé fogja tenni e tervünk mielőbbi megvalósítását.

Kiegészítõ végül Társaságunk elmúlt évi szellemi életérõl szóló zárszámadásomat az arról az *irodalmi pályázatról* szóló jelentés, melyet György Aladár néhai tagtársunk hagyatékának erre a célra szánt összegébõl még az 1909. évi nagygyűlésen írtunk ki másodizben Brunswick Teréziának, a magyar gyermekkertek megalapítójának életrajzára. A pályázati határidõ 1911. szeptember hó 30-án járt le s e szabályszerû idõig egy pályamű érkezett be, melynek sorsa a kiküldött bírálók Imre Sándor és Székely György rendes tagok javaslata alapján a mai nagygyűlésen fog eldöntetni.

A szellemieken kívül némely *személyi momentumok* is hozzátartoznak Társaságunk elmúlt évi történetéhez.

Társaságunk életének egyik örvendetes eseménye volt új erõk-

kel való gyarapodása. Soraink ezúttal a rendes tagoknak szokatlanul nagy számával erősbödtek, ami annak következése volt, hogy XVIII. nagygyűlésünkön néhány megüresedett rendes tagsági hely betöltését későbbi időknek tartottuk volt fönn. Az 1911. évi nagygyűlésen Társaságunk az előbbi két év folyamán szenvedett veszteségeit pótolni akarván, kellő körültekintés után mind betöltötte a rendes tagok sorában megürült helyeket s egyhangú választás útján két tiszteletbeli és hét rendes taggal növelte sorainkat.

A Társaság egyhangú lelkesedéssel megválasztott tiszteletbeli tagjai lettek *gróf Zichy János* vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, a magyar közoktatásügy nagyérdemű vezére és *dr. Burány Gergely* csormai premontrei kanonok-rendi apát úr, aki mint tanár, igazgató és rendfőnök négy évtizeden át elévülhetetlen érdemeket szerzett a magyar nevelés körül. Mindkét tiszteleti tag szíves örömmel és köszönettel fogadta megválasztását és a díszoklevelet, melyet a Társaság elnöksége 1911. őszén küldöttségileg nyújtott át nekik.

Ugyanazon a nagygyűlésen rendes tagtársaink lettek: *dr. Acsay Antal*, a budapesti tudományegyetem bölcsészeti karán a pedagógia történetének magántanára s az egyetem hittudományi karán a pedagógia megbízott előadója, több pedagógiai mű írója; *dr. Bánóczy József*, az orsz. izr. tanítóképző igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a filozófia egyetemi magántanára, a pedagógiai irodalom egyik legrégebb művelője, akinek megválasztásával a Társaság egy régi mulasztását pótolta; *dr. Endrei Gerzson*, losonczy áll. főgimnáziumi tanár, ki különböző folyóiratokban évek óta ismerteti a külföldi pedagógiai mozgalmakat s csupán folyóiratunkban körülbelül 15 ilyen tárgyú cikket írt; *dr. Kornis Gyula*, budapesti kegyes tanítórendi tanár, folyóiratunknak szintén egyik legbuzgóbb munkatársa, a filozófiának és pedagógiának szorgalmas és avatott művelője; *Krammer József*, a pozsonyi áll. polgári iskola igazgatója, aki különböző pedagógiai szaklapokban 30 év óta hosszú sorát írta meg a tanügyi értekezéseknek nagyrészt a polgári iskola szervezeti és tanulmányi kérdéseiről; *Láng Mihály*, az aradi áll. tanítóképzőintézet igazgatója, népoktatásunk egyik legrégebb munkása, «A munkaszeregetre való nevelés módja» c. könyv írója; *dr. Sztinyai Elek*, budapesti áll. főgimnáziumi tanár, a «Levelek egy tanuló ifjúhoz», «Tanulmányok a magyar ifjúság számára», «Ész és szív» stb. című szélesebb körökben is elterjedt műveknek, továbbá számos pedagógiai vonatkozású értekezésnek és dolgozatnak írója.

Rendes tagsági minőségükben mindnyájukat ezúttal is szívesen üdvözlöi soraink között Társaságunk.

Ez erőbeli gyarapodásunkon való igaz örömünket azonban csak-

hamar bánat váltotta föl azon veszteségek során, melyek bennünket az év folyamán értek. E veszteségek fölötti elborulásunk nem múltó jelentőségű fájdalom, ha csak egy halottunkra gondolok is első sorban, a nemes emlékű *Sebestyén Gyulára*, kit Társaságunk alapítása óta legjelesebb s legszeretettebb tagjai közé számított, kinek alelnöksége három esztendő óta legnagyobb díszére szolgált Társaságunknak s kinek szeretetreméltó jelleme, tiszta lelkülete, nagy tudása és ragyogó tolla aligha pótolhatók közöttünk. A veszteséget, mely az ő halálával bennünket ért, nálamnál hivatottabb férfiú tolmácsolta már Társaságunk kebelében s nekem itt nincs is mit hozzátennem a művészi képhez, melyet a magas szárnyalású emlékbeszéd lelkünkbe rajzolt. Társaságunk bizonyára legszebb lapjain fogja följegyezni elhunyt tagtársunk emlékezetét.

Elhunyt még az 1911. évben rendes tagtársaink közül *Lengyel Sándor*, felső kereskedelmi iskolai igazgató, Társaságunknak alapításától kezdve rendes tagja és főnnállása első évében pénztárnoka, ki különösen Társaságunk alapítása körül szerzett érdemeket. Tanári munkássága különböző iskolafajok körében, a gimnáziumban, polgári iskolában és a kereskedelmi iskolában folyván le, sok pedagógiai gyakorlati tapasztalatra tett szert s nagy része volt úgy gyakorlati működésével, mint irodalmi munkásságával a kereskedelmi iskolák megalapításában és fejlesztésében. Ha Társaságunk közvetlen munkájában újabb időkben nem részesedett is, mint a kereskedelmi szakoktatás jeles képviselője szellemileg hozzánk tartozott s Társaságunknak érdemes tagja volt.

Kidőlt soraink közül *Sebesztha Károly* nyug. tanfelügyelő is, Társaságunknak szintén alakulása óta rendes tagja, ki mint az Előtvös József br. által különös gonddal kiképeztetett első tanítóképzőintézeti tanárok egyike kezdte pályáját s később mint tanfelügyelő nehéz körülmények között, nemzetiségi vidékeken nemes ambícióval képviselte a magyar tanításügy magas feladatait. Irodalmi munkásságával — ha annak egy része a szaktudományok köréből vette is a tárgyát — munkásságának tanító célzatával nagyrészt hozzánk tartozott s nemes törekvéseinek emléke nem fogja engedni, hogy neve teljesen feledésbe menjen közöttünk.

Elhalt rendes tagjaink sorából *dr. Öreg János* nyug. jogakadémiai tanár is, ki egész életét a fővárostól távol, a debreczeni főiskola katedráján töltvén, Társaságunk életében részt nem vehetett ugyan, kit azonban nagyérdemű és gazdag pedagógiai és filozófiai irodalmi munkásságánál fogva Társaságunk már alakulásakor örömmel választott volt tagjai közé. Önálló nevelés- és oktatástani, továbbá lélektani kézikönyvei, különösen pedig Spencer Herbert neveléstani

könyvének több kiadásban megjelent derék fordítása s főképen majdnem 40 évi sikeres tanári működése a felekezeti főiskolai oktatás legjelesebb munkásai közé s egyúttal Társaságunknak is érdemesebb tagjai közé igatták őt.

Elhunyt végül nem rendes, hanem külső tagjaink sorából, — korán, mielőtt őt szorosabban magunkhoz csatolhattuk volna — szorgalmas munkásságú fiatal tudósunk, *Pekár Károly*, a pedagógiai s filozófiai irodalomnak jeles művelője, folyóiratunknak is derék munkatársa, kinek emlékét legalább ezúton Társaságunkhoz fűzni kegyeletes és méltányos gondolatnak tartom.

Az elmúlt évben elhunyt tagjaink emlékezetét meghatott érzéssel fölújítván, indítványozom a t. nagygyűlésnek, iktassuk jegyzőkönyvbe fájdalomukat nemes emlékü társaink elhunytá fölött.

Tagjaink sorából való veszteségeinkhez tartozik továbbá három más külső tagnak elhalálása és 15 tagnak kilépése is. Minthogy azonban ezzel szemben külső tagjaink száma 68-cal gyarapodott s teljes számuk az elmúlt év végével 1009-re növekedett — a sok tudós társaság iránti érdeklődés elforgácsolódásának mai napjaiban sem kell Társaságunk anyagi s szellemi hanyatlásától félnünk.

Anyagi ügyeink — miként a Társaság pénztárnokának jelentéséből látható — teljesen rendben vannak s nemcsak a Társaság rendes ügyvitelét, folyóiratunk kiadásának zavartalan menetét biztosítják, hanem lehetővé teszik azt is, hogy több évi előrelátó gondoskodás után folyóiratunk 20 évi név és tárgymutatója is elkészíttessék.

Társaságunk anyagi ügyeinek e zavartalan alakulását a múlt évben is nagylelkűen biztosította a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a szokott 2000 korona évi államsegélynek kiutalványozásával. E segélyösszegnek nemcsak anyagi értékére, hanem erkölcsi jelentőségére is gondolva indítványozom, bízva meg a t. nagygyűlés az elnökséget, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak ezért a becses támogatásért, a Magyar Tudományos Akadémiának pedig az akadémiai ülésteremnek egész éven át való átengedéseért a Társaság köszönetét tolmácsolja.

Kérem a t. Társaságot, szíveskedjék a jelentésem során előadott indítványokat elfogadni s jelentésemet jóváhagyó tudomásul venni.

Budapesten, 1912 január 20-án.

Dr. Gyulai Ágost.

A Társaság tudomásul vette a titkári jelentést és ennek kapcsán elhunyt tagjai fölött fájdalmának adott kifejezést; megbizta továbbá az elnökséget, hogy a jelentésben foglalt indítványokat fogadtassa. Elnök végül a Társaság titkárának lelkiismeretes és gon-

dos évi jelentéseért, úgyszintén a titkárnak, pénztárnoknak és szerkesztőnek a lefolyt évben kifejtett buzgó közreműködésükért hálás köszönetét fejezte ki.

V. Elnök a Brunswick Terézia életrajzára másodízben kiírt 200 koronás pályázat eredményéről tett jelentést. A kitűzött határidőig csak egy pályamunka érkezett be, melynek azonban a pályadíj nem volt kiadható a kiküldött bírálók dr. Imre Sándor és dr. Székely György következő jelentés alapján :

Jelentés a gróf Brunswick Terézia életrajzának megírására hirdetett pályázatról.

A Magyar Pædagogiai Társaság 1909. évi nagygyűlésén másodízben hirdetett pályázatot néhai György Aladár hagyományából gróf Brunswick Terézia életrajzára. Az eddigi irodalom felhasználásán kívül «esetleges levéltári kutatások» is a pályázat feltételei között vannak.

Sajnálattal jelentjük, hogy a pályázatnak nincs kívánt eredménye. Egyetlen munka érkezett. Jellegje: «A kicsiny mustármagból melyet elvetett, a kiseddóvás ügye terebélyes fává növekedett.» 59, ritkán írott ív-oldalon, 17, többnyire 2—3 lapos fejezetben mond el némely köztudomású adatot Brunswick Terézia életéből. Az egész kis dolgozat nem nevezhető életrajznak, még kevésbbé tekinthető neveléstörténeti tanulmánynak, aminek pedig lennie kellene, mert a pályátétel különös tekintetet kívánt a magyar gyermekkertek alapítására. Igaz, hogy erről szól a szerző legtöbbit, sőt a kiseddóvás ügyéről egészen a legutóbbi évekig kiterjedően is ejt szót, de sem az erről szóló részek, sem az egész munka szerkezete nem bizonyítja, hogy a szerző — az el nem vitatható jóakaraton kívül — bármivel is rendelkeznie, ami ilyenmű munkához szükséges. Nincs történeti szempontja, melyből az embert és működését megérteni igyekeznék; számára az egész tárgy nem probléma, melyet meg kellene fejtenie. Csak említi, hogy Brunswick T. a nevelésügyét nevezi jegyesének, de az érdeklődés forrásai iránt ő nem érdeklődik, a pedagógiai gondolat fejlődését nem vizsgálja; a Pestalozzival való érintkezést elbeszéli, hatása nagyságát kijelenti ugyan, de kísérletet sem tett lélektani magyarázatra. Mintha nem is tudná, mi az életrajz. A család, a környezet mintha nem is volna és mintha nem is kellene a pedagógiai gondolkodás végső forrását keresnie! A kor szelleméről néhány odavetett sor. S mikor Brunswick gyakorlati nevelősködését említi, ez sem indítja a szerzőt semminemű fejtegetésre. Érzi, hogy itt többről van szó, mint egy főúri hölgy időtöltő szórakozásáról, de nem

tudja az egész nemzeti jelentőségében bemutatni, sőt elmosódik a dolgozat lapjain az is, amit máshonnan már világosabban tudunk.

Apróságokat, a másoló botránnyos íráshibákat, a fogalmazás gyarlóságait és némely részlet naivságát nem is részletezve: meg kell állapítanunk, hogy a szerző egyáltalában nem ért ahhoz, miként lehet elszórt adatokat egységbe foglalni, ezekből az illetőnek lelkébe látni. Nem tudta tehát kellően értékesíteni az eddigi irodalmat sem. Példa erre a «Teréz eszménye» c., minden megjegyzés nélkül közölt részlet s a «Brunswick Teréz levelezése» c. fejezet, melyben egyetlen személyhez intézett nyolc levél egyszerű közlését találjuk, a feldolgozás szándékának minden jele nélkül. A pályadíj kiadását tehát *nem javasolhatjuk*, mert erre semmi alapunk sincs.

Van azonban e pályaműnek néhány sora, melyet a t. Társaság figyelmébe kell ajánlanunk. A felettébb lehangoló, mert zavaros, Bevezetés ugyanis arról tudósít, hogy a szerző kérte gróf Brunswick Teréz rokonaitól az általok őrzött levelesládát, de meg nem kaphatta, az iratokat «senkinek ki nem adhatják, mert azok még nincsenek rendezve.» E szerint Brunswick Teréz életrajzának hozzá és a Magyar Pædagogiai Társasághoz méltó megírását hiába is kívánjuk. Az a levelesláda ugyan nem az egyetlen hely, ahol kiadatlan adatokat a siker reményével kereshetni, de bizonyára a legfontosabb. Már csak azért is, mert annak adatai figyelmeztetnének arra is, merre kell a kutatónak még tovább indulnia.

Épen ezért jelentésünkkel együtt azt a javaslatot is a t. Társaság elé terjesztjük: tekintettel arra, hogy e pályakérdés gondozását a Társaság magára vállalta, továbbá arra, hogy Brunswick Teréz életrajza egész nevelésünk történetében nevezetes korszakot tárgyalna, az általánosabb érdekű levelesláda hozzáférhetővé tételére méltóztatassék megfelelő módon kísérletet tenni. Ha ez eredménnyel jár, esetleg megbízás útján lehetne a kérdést megoldatni. Ha pedig a Társaság előtt sem nyílnék meg ez a főforrás, célszerű lenne talán a sikertelen pályázat-hirdetést egyelőre felfüggeszteni.

Budapesten, 1912 január 7.

Dr. Imre Sándor.

Dr. Székely György.

Elnök a jelentésben foglalt indítványokat elfogadásra ajánlotta. A Társaság elhatározta, hogy lépéseket tesz a kiadatlan levéltári anyag megszerzésére s hogy az életrajzot megbízás útján fogja elkészíttetni. A Társaság e határozatok foganatosításával az elnökséget bízta meg.

VI. *Dr. Bozóky Endre* pénztáros bemutatta a Társaság múlt évi számadását, mely a következő volt:

A Magyar Pædagogiai Társaság 1911. évi zárószámadása.

	Bevétel.	Kor.
Készlet 1910-ről		274·79
Hátralékokból		756·—
Folyó évi tagdíjakból		2579·50
Előre fizetett tagdíjakból		153·—
Alapítványok kamataiból		235·20
Tiszteleti és rendes tagok adományaiból		351·—
Segély a nm. vallás- és közokt. minisztertől		2000·—
Régi holmik értékesítéséből		24·—
	Összesen	6373·49

	Kiadás.	Kor.
Írói tiszteletdíjak		1360·—
Nyomdaköltségek		1184·—
Tisztviselői tiszteletdíjak:		
Szerkesztő		800·—
Titkár		400·—
Pénztáros		600·—
Jegyző		200·—
Szolgáknak		98·—
Titkári és pénztárosi ügykezelés		278·99
Segédmunkás (írnok)		28·—
Takarékbetétek (tiszteleti és rendes tagok adományai)		315·—
Beszerzések		293·80
Előfizetések		78·60
Tárgymutatóra		500·—
Hirdetésekre		96·—
Egyenleg (1911. évi maradék)		105·10
	Összesen	6373·49

Budapest, 1912 január 15-én.

Böngérfi János s. k.,
ellenőr.

Dr. Bozóky Endre s. k.,
pénztáros.

A társaság a számadási tételeket tudomásul veszi.

VII. Zsengeri Samu, a kiküldött pénztárvizsgáló-bizottság nevében felolvassa következő jelentését:

A pénztári könyveket 1911 jan. 1-től 1911 dec. 31-ig átvizsgáltuk, úgy a bevételeket, mint a kiadásokat az okmányokkal és a tagok nyilvántartásával egybeahasonlítottuk és megegyezőeknek találtuk. A kimutatott 105 K 10 fill. pénztári készlet a Társaságnak a m. kir. póstatakarékpénztárnál levő folyószámláján és készpénzben találtatott. A 3570 K alapítványtőke egy Pesti Hazai Első Takarékpénztár-egyesületi, budai fiók 19,877. D2. számú, egy Pesti Magyar Keresk. Bank, lipótvárosi fiók 29,344. sz., egy ugyanottani 31,083. sz., egy ugyanazon intézeti budai fiók, 22,099. sz. és 23539. sz. és egy Pesti Hazai Első Takarékpénztár-egyesületi József-Ferencvárosi fiók 14,827. C3. sz. takarékkönyvben; a tárgymutatóra szánt 2700 K összeg a Pesti Magyar Keresk. Bank lipótvárosi fiókjának 37,102. sz. és budai fiókjának 22,461. sz. takarékkönyveiben találtattak. A 100 K névértékről szóló A. 023,921. sz. koronajáradékkötvény bemutatott. Ezek alapján a pénztárnoknak a fölmentvényt megadni kérjük.

Budapest, 1912 január hó.

Dr. Zsengeri Samu s. k.,
számvizsgáló-bizottsági tag.

Dr. Radó Vilmos s. k.,
számvizsgáló-bizottsági tag.

A társaság *Bozóky Endre* dr. pénztárosnak a felmentvényt megadja és buzgó munkásságáért köszönetet mond. Jövő évi pénztár-vizsgálókul *Radó Vilmos* és *Zsengeri Samu* küldetnek ki, akiknek mostani fáradozásait külön is megköszöni az Elnök.

VIII. *Dr. Bozóky Endre* bemutatta az 1912. évi költségelőirányzatot:

A Magy. Pædagogiai Társaság 1912. évi költségelőirányzata.

Bevétel.	Kor.
Készlet 1911-ről	105·10
Tagdíjhátralékokból	800·—
1912. évi tagdíjakkól	2200·—
Előre fizetett tagdíjakkól	100·—
Alapítványok kamataiból	235·—
Tiszteleti és rendes tagok adományai	60·—
Kormánysegély	2000·—
Régi holmik értékesítéséből	24·—
Összesen	5524·10

	Kiadás.	Kor.
Írói tiszteletdíjak	— — — — —	1400.—
Tisztviselők tiszteletdíjai :		
Szerkesztő	— — — — —	800.—
Titkár	— — — — —	400.—
Pénztáros	— — — — —	600.—
Jegyző	— — — — —	200.—
Szolgáknak	— — — — —	100.—
Ügykezelési költségek	— — — — —	300.—
Tárgymutatóra	— — — — —	300.—
Előfizetésekre	— — — — —	80.—
Nyomdaköltség	— — — — —	1200.—
Rendkívüli kiadásokra	— — — — —	100.—
Egyenleg (1911. évi maradék)	— — — — —	44·10
	Összesen	5524·10

Budapest, 1912 január 15-én.

Az elnökség nevében

Böngérfi János s. k.,
ellenőr.

Dr. Bozókay Endre s. k.,
pénztáros.

A társaság az előirányzatot vita nélkül elfogadja.

IX. Következik néhány *tiszteleti tag* és hét *rendes tag* választása, továbbá a megüresedett egyik *alelnöki* és a *jegyzői* tiszttöltése.

Elnök kérdést intézett a Társasághoz, vajjon titkos szavazással vagy közfelkiáltással kíván-e ebben a tárgyban intézkedni? Bemutatja az elnökségnek megállapodásait, megemlítve a szempontokat, melyek javaslataiban vezették.

A Társaság egyhangulag elfogadta az elnökség javaslatait és közfelkiáltással megválasztottaknak jelentette ki a kijelölteket. Megválasztottak:

I. Tiszteleti tagokká:

1. *Békefi Remig*, zirczi apát, aki úgyis mint középiskolai, úgyis mint egyetemi tanár igazi pedagógiai eszellemtől áthatva munkálkodott az oktatás terén s aki mint a magyar művelődéstörténet tudós kutatója közoktatásunk multját számos művével (minő pl. A magyar népoktatás története 1540-ig, A káptalani iskolák története) felderítette. Megválasztása egyúttal egy hazafias tanítórendnek megtisztelése, melynek élére került s melynek a magyar ifjúság nevelésében hervadhatatlan érdemei vannak.

2. *Gyertyánffy István*, az utolsó még életben levő tagja ama gárdának, melyet Eötvös József báró az új alkotmányos korszak ele-

jén a népoktatás ujjászervezésére toborzott; aki negyvenkét évig szolgált a tanügyet teljes lélekkel és odaadással; aki a Pædagogiumot szerény kezdetből nagyarányú népoktatási intézménnyé fejlesztette, nagy sereg kiváló tanítványt nevelt, huszonhárom évig szerkesztette a Néptanítók Lapját s azt magas színvonalra emelte; aki számos tankönyvet is írt s akinek tiszteleti taggá választásával a Társaság egy régi mulasztását hozza helyre. Ugyanaz mondható

3. *Péterfy Sándorról*, aki szintén egész életét a népoktatás nagy és nemes eszméjének szentelte, fáradhatatlanul tanított és dolgozott az iskoláért és a tanítókért; aki buzgólkodásával kivitte a Tanítók Házának megalapítását, ezen immár hatalmasan kifejlődött áldásos intézményét, aki megírta a millennium alkalmával a magyar népoktatás összefoglaló történetét két kötetben, azonkívül a magyar pedagógiai irodalmat — főleg a népoktatás és a módszertan körében — még számos becses művel, tankönyvvel, alkalmi cikkel, tanulmánnyal gazdagította.

II. Rendes tagokká :

a) *A népoktatás köréből :*

1. *Dr. Baló József*, a budapesti I. ker. áll. elemi tanítóképzőintézet igazgatója; számos pedagógiai tankönyv szerzője, a Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesületének elnöke, a népoktatás régi, kipróbált munkása.

2. *Bursics Ernő*, székesfevárosi elemi népiskolai igazgató, a Magyarországi Tanítóegyesületek Orsz. Szövetségének alelnöke, a népiskolai tanítás s különösen a földrajzi tanítás módszerére vonatkozó több tanulmány szerzője, népiskolai tankönyvek írója, oktatási lapok és folyóiratok szorgalmas munkatársa, a népnevelés jól ismert munkása.

3. *Egri György*, jászberényi áll. elemi iskolai igazgató, aki széleskörű munkásságot fejtett ki az ifjúsági irodalom terén (eddig nyolc kötetet írt) s aki különösen az elemi népiskolák számára írt ABC c. könyvével méltó dicséretet és elismerést aratott.

4. *Sztankó Béla*, a budapesti I. ker. áll. tanítóképzőintézet tanára, országszerte elismert zenepedagógus, számos énektanítási vezérkönyv- és zenepedagógiai mű írója, a Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesületének alelnöke, a tanítóképzés tantervi reformmunkálatainak kiváló mértékben részese.

b) *A középiskolák köréből :*

5. *Gaal Mózes* budapesti áll. főgimnáziumi igazgató, az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület «Budapesti Tanári Kör»-ének elnöke; országos hírvé ifjúsági író, aki több mint félszáz szépirodalmi és történeti tárgyú ifjúsági művet írt s tíz évig szerkesztette a Tanulók

Lapját; több nagyobb pedagógiai mű szerzője (A jövő iskolája; Szociális levelek) s újabban több gyakorlati irányú pedagógiai mozgalom indítója és vezetője.

6. *Dr. Nagy József*, székesfehérvári áll. főreáliskolai tanár, akinek ajánlásával az elnökség honorálni kívánta azt a rendkívül szorgalmas munkásságot, melyet ezen elméletileg is jelesen képzett fiatal pedagógus folyóiratunknak, a Magyar Pædagiának majdnem minden számában kifejtett.

7. *Dr. Prónai Antal*, budapesti kegyes tanítórendi főgimnáziumi tanár, a magyar irodalomtörténet jeles művelője, számos elismert tankönyv szerzője, a magyar piarista iskoláztatás történetébe vágó néhány érdemes munka írója s a Magyar Középiskola c. tanügyi folyóirat szerkesztője.

A Sebestyén Gyula halálával megüresedett s a népoktatást megillető alelnöki székbe

III. Alelnökké:

Mosdóssy Imre, székesfővárosi kir. tanfelügyelő, nemcsak állásánál fogva, amennyiben az országnak legfontosabb tanfelügyelői tisztét, a Budapest székesfővárosit tölti be s e minőségben nagy érdemeket szerzett, hanem mert a magyar pedagógiai irodalomnak is buzgó és elismert munkása, aki az adminisztráció körében reá háramló rendkívüli nagy elfoglaltsága mellett is tudott mindig időt találni, hogy az iskola és az ifjúság számára irodalmi téren munkálkodjék.

A Trájtler Károly lemondásával megüresedett jegyzői tisztre

IV. Jegyzővé:

Bursics Ernő, székesfővárosi elemi népiskolai igazgató, aki az imént választott meg a Társaság rendes tagjává s akinek buzgóságába a legszebb reményeket helyezi Társaságunk.

Elnök a nevezetteket megválasztottaknak jelenti ki és kéri őket, hogy a Társaságot céljainak megvalósításában buzgón támogassák.

X. A napirend kimerülvén, *Mosdóssy Imre* köszönetét fejezi ki alelnökké történt megválasztásáért, *Szuppán Vilmos* pedig az elnöklő *Fináczy Ernő*nek mond köszönetet a Társaság céltudatos vezetéséért.

Ezek után Elnök megköszönné a jelenlevők érdeklődését, a Magyar Pædagiái Társaság XX. nagygyűlését befejezettnek nyilváníttja.